

Rangaistuksen tuomitseminen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Helsingin hovioikeuden presidentti on tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla ilmoituksellaan 17.1.2025 saattanut oikeuskanslerin tietoon, että Helsingin kärjäoikeus oli 19.3.2024 asiassa R 23/1373 antamallaan tuomiolla nro 112352 tuominnut vastaajan vahingonteosta, jonka syyteoikeus oli vanhentunut.

Kärjäoikeus oli asiassa tuominnut yhden asian vastaajista muun ohella 22.10.2021 tehdystä vahingonteosta, jota koskeva haaste oli annettu hänelle tiedoksi 22.12.2023. Tuomiosta oli valitettu hovioikeuteen, joka oli hylännyt syyteen vahingonteosta vanhentuneena.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Helsingin kärjäoikeuden kärjätuomari on antanut asiasta häneltä pyytämäni selvityksen ja kärjäoikeuden laamanni lausuntonsa.

Kärjätuomari on selvityksessään myöntänyt, että syyteoikeus kärjäoikeuden syyksi luke-masta vahingonteosta oli ollut vanhentunut. Kärjätuomari kertomansa mukaan tarkastaa rikosten vanhentumisen, kun juttu on hänelle jaettu, ennen pääkäsittelyä ja vielä tuomiota laaties-saan. Näin hän on ilmoittamansa mukaan menetellyt myös kysymyksessä olevassa asiassa, mutta jostain syystä syytekohdan vanhentuminen oli kuitenkin jäänyt häneltä havaitsematta. Hän pitää todennäköisenä, että hän on katsonut vastaajan tiedoksiantopäivän virheellisesti.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus rikoksesta vanhentuu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus rikoksesta on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. Rikoslain 35 luvun 1 §:n mukaan vahingonteosta tuomittava enimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Kärjäjätuomari on tuominnut asiassa vastaajan vanhentuneesta rikoksesta. Saadun selvityksen perusteella hän on menetellyt virheellisesti epähuomiossa.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen tuomarin virheellinen menettely saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia ja vastaajaa on syytetty syyteoikeudeltaan vanhentuneen rikoksen lisäksi muista rikoksista, joiden syyteoikeus ei ole ollut vanhentunut, joten pääkäsittelyn järjestäminen on ollut muilta osin tarpeellista. Vakiintuneen seuraamusikäytännön mukaan tuomarille on tällöin annettu virheellisestä menettelystä huomautus.

Kärjäjätuomarin huolimattomuutta asian käsittelyssä ilmentää käsillä olevassa tapauksessa se, ettei hän ollut havainnut rikoksen syyteoikeuden vanhentumista haasteen tiedoksiannon määräpäivää asettaessaan, johtaessaan prosessia pääkäsittelyssä eikä vielä myöskään antaessaan tuomiota. Prosessissa oli näin ollen useita vaiheita, joissa hänen olisi asian käsittelystä

vastaavana tuomarina tullut kiinnittää huomiota siihen, ettei rikoksen syyteoikeus pääsisi vanhenemaan ja ettei syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta voida käsitellä tai siitä tuomita. Syyteoikeuden vanhentumisen tarkistamisessa on kyse jokaiseen rikosasiaan kuuluvasta rutiinitoimenpiteestä, jota ei voi sivuuttaa kiireessä tai työpaineessakaan. Asiassa ei ole ilmennyt, ett-eikö syyteoikeuden vanhentuminen olisi ollut tuomarilta edellytettävää huolellisuutta noudattaen vaikeuksitta kärjätuomarin havaittavissa.

Toisaalta menettelyn vähäisyyttä rikosoikeudellisesti arvioituna puoltaa ensinnäkin se, ettei kärjätuomarin virheellisestä menettelystä ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia ja että vastaajaa oli syytetty syyteoikeudeltaan vanhentuneen rikoksen ohella myös muista rikoksista, joiden syyteoikeus ei ollut vanhentunut, joten pääkäsittelyn järjestäminen on ollut asiakokonaisuudessa muilta osin tarpeellista. Kun kärjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettui- tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syylistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Helsingin kärjäoikeuden kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti käsitellessään syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta kärjäoikeuden pääkäsittelyssä ja tuomitessaan vastaajan siitä rangaistukseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis- yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiselle.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle Helsingin hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman